

Navigacija kroz nove programske jezike: izazovi, barijere i strategije savladavanja

Seminarski rad u okviru kursa
Metodologija stručnog i naučnog rada
Matematički fakultet

Tamara Baranin 1029/2025, Luka Đekić 1021/2025,
Petar Magenhajm 1116/2025, Nemanja Ršumović 1016/2025,
mi251029@alas.matf.bg.ac.rs, mi251021@alas.matf.bg.ac.rs,
mi251116@alas.matf.bg.ac.rs, mi251016@alas.matf.bg.ac.rs

24. decembar 2025.

Sažetak

Ovaj rad analizira izazove sa kojima se suočavaju kako početnici, tako i iskusni programeri u procesu učenja novih programske jezike i paradigma. Istraživanje je sprovedeno putem anketnog upitnika na uzorku od 95 ispitanika, pretežno studenata sa višegodišnjim iskustvom u programiranju, stečenim kroz akademsko obrazovanje, profesionalni rad i samostalno učenje. Fokus rada je na ispitivanju povezanosti između godina iskustva, poznavanja većeg broja programske jezike i paradigma, kao i subjektivnih poteškoća pri savladavanju nove programske paradigmе. Raznolikost ispitanika u pogledu iskustva, obrazovanja i pristupa učenju omogućava sagledavanje istraživanog problema iz više perspektiva, čime se dodatno povećava validnost donetih zaključaka.

Sadržaj

1 Uvod	3
2 Pregled osnovnih podataka o ispitanicima	3
3 Izazovi u učenju programske jezike	4
3.1 Uticaj programske jezike i paradigma na proces učenja	4
3.2 Uloga stila učenja i izvora znanja	4
3.3 Završna razmatranja	5
4 Analiza ankete	5
4.1 Strategije učenja i njihova percipirana efikasnost	5
4.2 Barijere i izazovi u učenju novih programske jezike	6
5 Informacije prikupljene pitanjima otvorenog karaktera	7
5.1 Razumevanje paradigma i algoritama je važnije od samog jezika	8
5.2 Intenzivno pisanje koda kao osnovni mehanizam učenja	8
5.3 Učenje kroz poznate zadatke u novom jeziku	8

5.4	Ne postoji univerzalna strategija učenja	8
5.5	Strpljenje, vreme i kontinuitet kao ključni faktori	8
6	Zaključak	8
	Literatura	10

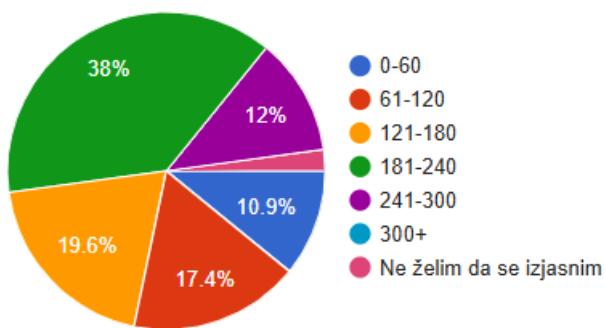
1 Uvod

Učenje programskih jezika predstavlja složen i višeslojan proces koji se može značajno razlikovati od osobe do osobe, u zavisnosti od prethodnog znanja, iskustva i individualnih pristupa učenju. Brzina razumeavanja, sposobnost dugoročnog pamćenja, kao i stepen sigurnosti u primeni novog programskog jezika zavise od niza faktora, među kojima se posebno izdvajaju višegodišnje iskustvo u programiranju, poznavanje različitih programskih paradigma, kao i odabrane strategije učenja. Iako prethodno iskustvo i konceptualno razumevanje paradigma u velikoj meri olakšavaju savladavanje novih jezika, značajan uticaj ima i način na koji se učenje odvija, bilo kroz kurseve, proučavanje zvanične dokumentacije ili rad na konkretnim projektima.

Ipak, izazovi sa kojima se programeri susreću prilikom učenja novih jezika nisu univerzalni, već su u velikoj meri individualni i zavise od više faktora. Upravo iz tog razloga, cilj ovog rada jeste da se, na osnovu većeg broja ispitanika, identifikuju i analiziraju obrasci i korelacije između uočenih prepreka i olakšavajućih faktora u procesu usvajanja različitih programskih jezika i paradigma. Posebna pažnja posvećena je ispitanicima sa Matematičkog fakulteta, čiji obrazovni program karakteriše snažna teorijska osnova, što potencijalno olakšava apstraktno razumevanje novih koncepta i njihovo povezivanje sa postojećim znanjem. Istovremeno, uključivanje ispitanika sa drugih fakulteta omogućava poređenje različitih obrazovnih pristupa i njihovog uticaja na proces učenja programiranja.

Analiza rezultata ankete ukazuje na to da se kao jedan od ključnih izazova izdvaja učenje programskog jezika koji pripada novoj paradigmi, kao i kvalitet i dostupnost izvora za učenje. Ovi, ali i drugi identifikovani faktori, biće detaljnije ispitani u nastavku rada, sa ciljem da se pruži jasniji uvid u složenost procesa učenja programskih jezika i ponude smernice za efikasnije pristupe učenju u akademskom i samostalnom okruženju.

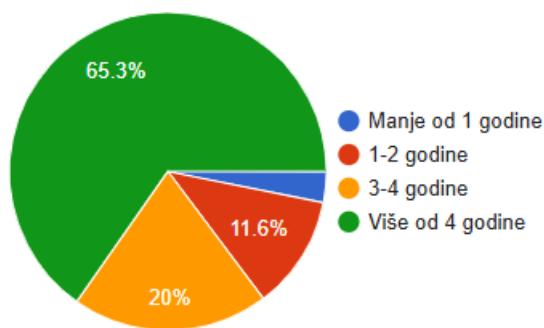
2 Pregled osnovnih podataka o ispitanicima

Slika 1: Položeni ESPB ispitanika koji su studenti

Od 95 ispitanika 92 trenutno studira. RASPODELA PO ESPB... Od 95 ispitanika 92 trenutno studira. RASPODELA PO ESPB... Od 95 ispitanika 92 trenutno studira. RASPODELA PO ESPB... Od 95 ispitanika 92 trenutno studira. RASPODELA PO ESPB... Referenca na sliku 1.

GODINE-PROGRAMIRANJE... Referenca na sliku 2.

Slika 2: ...

3 Izazovi u učenju programskih jezika

Učenje programskih jezika predstavlja zahtevan proces koji podrazumeva razvoj sposobnosti analize problema, apstraktog razmišljanja i razumevanja toka izvršavanja programa. Mnogi učenici, naročito početnici, pristupaju programiranju bez prethodnog planiranja i analize zadatka, fokusirajući se na pojedinačne linije koda umesto na celokupnu strukturu rešenja. Takav pristup često dovodi do nerazumevanja osnovnih programskih koncepta i otežava identifikaciju i ispravljanje grešaka, zbog čega se sintaksni problemi često javljaju kao posledica dubljih konceptualnih poteškoća.

3.1 Uticaj programskih paradigmi na proces učenja

Poseban izazov u učenju novih programskih jezika predstavlja savladavanje jezika koji pripada drugačoj programskoj paradigmi. Promena paradigme zahteva prilagođavanje postojećih i usvajanje novih načina razmišljanja o strukturi programa i rešavanju problema. Ovaj proces ne zavisi isključivo od tehničkog znanja ili iskustva, već od sposobnosti da se apstraktni koncepti povežu sa prethodnim znanjem. Zbog toga se problemi u učenju novih paradigmi javljaju i kod iskusnijih programera, a ne samo kod početnika.

3.2 Uloga stila učenja i izvora znanja

Na uspešnost učenja programskih jezika značajno utiče i stil učenja, kao i kvalitet korišćenih izvora. Pasivni oblici učenja, poput oslanjanja is-

ključivo na teorijska predavanja ili gotove primere, često nisu dovoljni za razvoj dubljeg razumevanja. Suprotno tome, praktičan rad, rešavanje konkretnih problema i eksperimentisanje sa kodom omogućavaju postepeno građenje sigurnosti i povezivanje teorijskih znanja sa njihovom primenom. Kvalitetna dokumentacija, jasni primeri i dostupnost praktičnih zadataka dodatno olakšavaju proces usvajanja novih programske koncepcije.

3.3 Završna razmatranja

Iako se poteškoće u učenju programskih jezika mogu ispoljavati na različite načine, zajedničko im je to što ne proističu isključivo iz same složenosti jezika, već iz kombinacije kognitivnih zahteva, prethodnog znanja i načina učenja. Razumevanje ovih faktora omogućava sagledavanje učenja programiranja kao postepenog procesa u kome se tehničke veštine razvijaju upoređno sa sposobnošću apstraktног razmišljanja i rešavanja problema. Upravo iz tog razloga, identifikovanje obrazaca u izazovima i strategijama učenja, na osnovu većeg broja ispitanika, predstavlja važan korak ka unapredenu nastavnim pristupa i efikasnijem usvajanju novih programskih jezika i paradigmi [1].

4 Analiza ankete

U nastavku će biti prikazana analiza ankete, identifikovani glavni problemi, kao i preporuke za rešavanje tih problema. Anketu je popunilo 95 studenata.

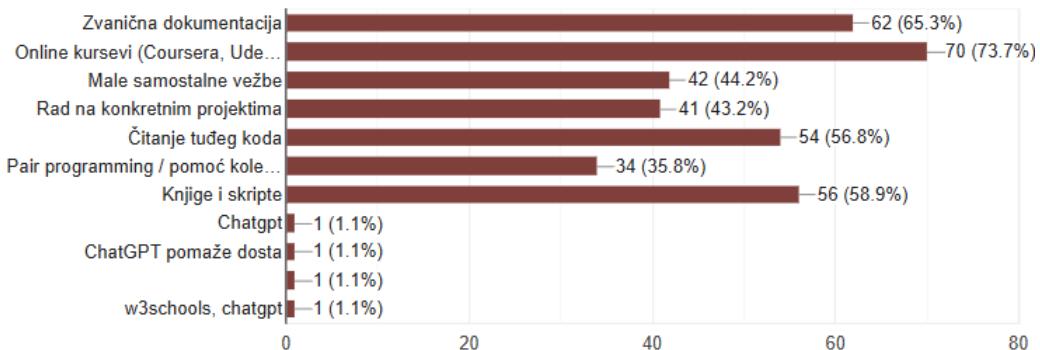
4.1 Strategije učenja i njihova percipirana efikasnost

Rezultati ankete ukazuju da ispitanici preferiraju aktivne strategije učenja, odnosno pristupe koji podrazumevaju neposrednu primenu znanja kroz kodiranje i rešavanje problema. Kada posmatramo koje strategije ispitanici najčešće koriste, dominiraju online resursi i samostalno istraživanje: online kursevi (70), zvanična dokumentacija (62), knjige i skripte (56) i čitanje tuđeg koda (54), dok su male samostalne vežbe (42) i rad na konkretnim projektima (41) takođe vrlo zastupljeni. Sve strategije koje su ispitanici naveli prikazane su na slici 3.

Međutim, kada se ispitanici opredeljuju za najefikasniju strategiju, slika postaje još jasnija: najviše glasova dele online kursevi (21) i rad na konkretnim projektima (21). To sugerira da pasivno ili informativno učenje (npr. samo čitanje ili gledanje) najčešće dobija smisao tek kada se poveže sa praksom i konkretnim zadatkom.

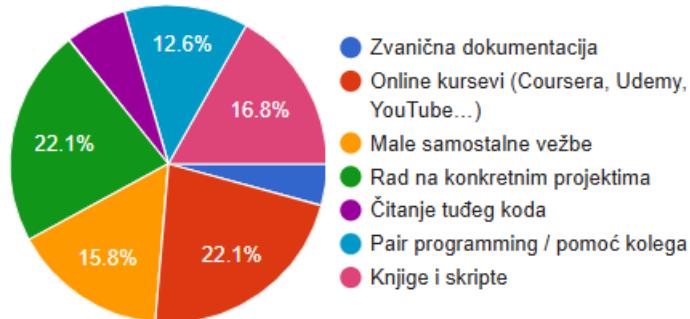
Otvoreni odgovori dodatno potvrđuju ovaj obrazac i naglašavaju vrednost "učenja kroz rad" i iterativnog napredovanja kroz greške:

- „Izrada konkretnog projekta“
- „Mali projekti, interaktivno učenje“
- „Rad na konkretnim primerima i projektima, uz stalno eksperimentisanje i greške iz kojih se uči.“
- „Bacanje u vatru i rad na konkretnom projektu više pomaže nego suvoparno učenje sintakse.“

Slika 3: Strategije koje se koriste prilikom učenja novog jezika

Ovi navodi su u skladu sa nalazom da ispitanici prepoznaju značaj iskuštenog učenja, gde se znanje proverava kroz implementaciju, što vremenom povećava sigurnost i sposobnost samostalnog rešavanja problema.

Slika 4: Najefikasnije strategije koje se koriste prilikom učenja novog jezika

Iako se u odgovorima jasno vidi sklonost ka učenju kroz praktičan rad i izradu projekata, prilikom procene najefikasnije strategije ne dolazi do jasne dominacije nijednog pristupa. Umesto toga, ispitanici su se opredeljivali za različite metode učenja, pri čemu su online kursevi, samostalne vežbe, rad na projektima i korišćenje literature zastupljeni u sličnom obimu. Ovakav nalaz potvrđuje da efikasnost strategije nije absolutna kategorija, već zavisi od faze učenja, tipa programskog jezika i individualnog načina usvajanja znanja, zbog čega se različite strategije mogu smatrati podjednako korisnim u različitim okolnostima što je prikazano na slici 4.

4.2 Barijere i izazovi u učenju novih programskih jezika

Da bi se barijere sagledale preciznije, analizirani su različiti aspekti prilagođavanja novom jeziku (sintaksa, paradigma, tipovi, alati/okruženje, ekosistem, dokumentacija). Kada se za svakog ispitanika identificiše aspekt

koji je dobio najveću ocenu težine, dobija se vrlo informativna slika dominantnih prepreka.

Najčešće isticana „najveća barijera“ je:

- Promena programske paradigme
- Alati i razvojno okruženje

Dok su dokumentacija, sintaksa, ekosistem i tipovi navedeni kao najmanja prepreka.

Ovaj nalaz je važan jer sugerije da poteškoće nisu samo „jezičke“ (sintaksa), već da često nastaju u delu koji zahteva promenu načina razmišljanja (paradigma) ili praktično snalaženje u novom okruženju. To objašnjava zašto prelazak na novi jezik ponekad deluje „teže nego što se očekuje“, čak i kada je sintaksa relativno jednostavna.

Tabela 1: Faktori koji predstavljaju prepreku

	1	2	3	4	5
Razumevanje sintakse	34(35.8%)	38(40%)	17(19.9%)	5(5.3%)	1(1.1%)
Promena programske paradigme	14(14.7%)	22(23.2%)	31(32.6%)	26(27.4%)	2(2.1%)
Razumevanje sistema tipova	31(32.6%)	26(27.4%)	26(27.4%)	11(11.6%)	1(1.1%)
Alati i razvojno okruženje	15(15.8%)	25(26.3%)	29(30.5%)	18(18.9%)	8(8.4%)
Biblioteke i ekosistem	8(8.4%)	31(32.6%)	44(46.3%)	8(8.4%)	4(4.2%)
Kvalitet ili dostupnost dokumentacije	20(21.1%)	23(24.2%)	27(28.4%)	21(22.1%)	4(4.2%)

Na osnovu prikazanih rezultata u tabeli 1 dat je pregled faktora koji mogu predstavljati prepreku u učenju novih programskih jezika, pri čemu su ispitanici ocenili stepen težine svakog od navedenih aspekata na skali od 1 do 5 (1 predstavlja „nije predstavljalo problem“, a 5 „veoma je predstavljalo problem“).

5 Informacije prikupljene pitanjima otvorenog karaktera

Kako bi se dobio dublji uvid u individualna iskustva, stavove i strategije ispitanika koje nije moguće u potpunosti obuhvatiti zatvorenim pitanjima, u okviru ankete prikupljene su i informacije putem pitanja otvorenog karaktera, čija je analiza predstavljena u nastavku.

5.1 Razumevanje paradigmi i algoritama je važnije od samog jezika

Jedan deo ispitanika smatra da konkretan programski jezik nije presudan, već da je ključno razumevanje algoritama i paradigmi, jer se na toj osnovi relativno lako prelazi na druge jezike. Ovakav stav ukazuje na viši nivo apstrakcije u razmišljanju o programiranju, gde se jezici posmatraju kao alati, a ne kao centralni predmet učenja. Ovo je tipično za iskusnije programere, kod kojih se znanje ne vezuje za sintaksu, već za koncepte.

5.2 Intenzivno pisanje koda kao osnovni mehanizam učenja

Veliki broj ispitanika naglašava da je kontinuirano pisanje koda, često ponavljano u različitim formulacijama, najefikasniji način učenja novog jezika. Ovo sugerire da ispitanici doživljavaju učenje programiranja kao proces koji se dominantno odvija kroz praksu i ponavljanje, pri čemu se greške posmatraju kao sastavni deo učenja, a ne kao neuspeh.

5.3 Učenje kroz poznate zadatke u novom jeziku

Pojedini ispitanici savetuju da se novi jezik uči kroz rešavanje problema koji su već ranije rađeni u drugim jezicima. Ovakav pristup smanjuje opterećenje pri učenju jer je problem već poznat, pa se pažnja može usmjeriti na razlike u sintaksi i specifičnosti njegove paradigme.

Neki ispitanici upozoravaju da ne treba mehanički preslikavati rešenja iz drugih jezika, već učiti kako se problemi rešavaju na način koji je prirodan za dati jezik. Ovaj komentar ukazuje na svest o tome da svaki jezik ima sopstvenu filozofiju i namenu, te da površno poznavanje sintakse nije dovoljno za efikasno korišćenje jezika u praksi.

5.4 Ne postoji univerzalna strategija učenja

Pojedini odgovori eksplisitno ističu da ne postoji jedinstvena strategija koja odgovara svima i da svako mora pronaći pristup koji mu lično najviše odgovara. Ovaj stav potvrđuje da je efikasnost uslovljena individualnim faktorima i prethodnim iskustvom.

5.5 Strpljenje, vreme i kontinuitet kao ključni faktori

U više odgovora naglašava se potreba da se učenju pristupi strpljivo, bez preskakanja osnova, uz redovan i dugoročan rad. Ovi komentari ukazuju na shvatanje učenja programiranja kao sporog, ali stabilnog procesa, u kome se dobre navike stekene na početku dugoročno isplate, naročito pri učenju složenijih jezika i paradigmi.

6 Zaključak

Rezultati ankete jasno ukazuju da proces učenja novih programskih jezika predstavlja složen kognitivni i praktični izazov, ali da se uz odgovarajuće strategije i motivaciju može značajno olakšati. Istraživanje potvrđuje da iskustvo igra ključnu ulogu, ali i da početnici mogu ostvariti napredak

ukoliko primene aktivne metode učenja i imaju jasne ciljeve. Na osnovu dobijenih podataka može se zaključiti da najveći izazovi u učenju novih programskih jezika nisu tehničke prirode, već način organizacije učenja i pristup samom procesu.

Literatura

- [1] A Study of Difficulties in Teaching and Learning Programming:
A Systematic Literature Review.s. on-line at: <https://www.researchgate.net/publication/355316523>.